

Italiensk Anarkism i Amerika:

En Historisk Bakgrund till Sacco-Vanzettifallet

Paul Avrich

För några år sedan fick jag ett telefonsamtal från en kvinna i New York City som berättade att hon planerade att skriva en bok om Sacco och Vanzetti. Hon ville veta vilka källor det fanns om deras liv och verksamhet. Jag frågade henne om hon läste italienska: jag tänkte rekommendera *La Cronaca Sovversiva* och andra italienska anarkisttidningar. Hon sa, "nej, det gör jag inte." "I så fall", sa jag, "tror jag att du bör överge projektet, ifall du inte är beredd att lära dig språket bra nog för att läsa det." Hon svarade att hon inte var intresserad av den anarkistiska aspekten i fallet. Jag sa till henne att det är väsentligt för henne att studera den anarkistiska rörelsen om hon planerade att göra något seriöst arbete om Sacco och Vanzetti, på vilket hon svarade: "Anarkisterna är inte seriöst folk, och jag föredrar att inte syssla med aspekten av fallet." I det läget uppmanade jag henne bestämt att ta sig an något annat ämne som mer passade hennes intressen.

För man kan inte syssla med Sacco och Vanzetti utan att prata om anarkism, och, som professor Pernicone påpekade, är det största tillkortakommandet i litteraturen om fallet – en litteratur som är väldig, enorm – är misslyckandet att komma tillrätta med Sacco och Vanzetti som anarkister. Anarkismen var ett centralt drag i deras liv. Att skriva om Sacco och Vanzetti utan att tala om det anarkistiska sambandet, den anarkistiska dimensionen, är jämförbart med att skriva om Eugene Victor Debs utan att tala om socialism, eller att skriva om Lenin och Trotskij utan att tala om kommunism. Anarkismen var passionen, den stora idén för Sacco och Vanzetti. Det var den drivande kraften i deras liv. Den var deras besatthet, deras förälskelse, deras huvudintresse i vardagen.

Jag skulle vilja läsa tre citat från från deras skrifter som illustrerar detta. Först ett citat från Vanzettis korta självbiografi, *Ett proletärt livs historia*:

"Jag är och skall till mitt sista andetag förbli (såvitt jag inte inser att jag har fel) kommunistisk anarkist, därför att jag tror att kommunism är den mest humana form av socialt kontrakt, därför att jag vet att mänskligheten endast i frihet kan höja sig, bli ädel och fullkomlig."

Vi hittar en liknande idé i Saccos skrifter – till exempel i ett av hans sista brev till han son Dante, skrivet den 18 augusti 1927, fem dagar innan avrättningen. Han råder Dante att hjälpa de förföljda och förtryckta "som din far och Bartolo kämpade och föll igår för erövrandet av glädje och frihet för alla och de fattiga arbetarna." Ett sista citat – vi kan finna många uttalanden av det här slaget i deras manuskript och publicerade verk – ur ett brev från Vanzetti till Virginia MacMechan, som var en av de Boston-"Brahminer" om vilka professor Solomon så värtaligt berättade om igår, som hjälpte honom att lära sig engelska i fängelse. Det här brevet är daterat 1923, mitt under fallet:

"Åh, vän, anarkismen är lika vacker som en kvinna för mig, kanske ännu vackrare, då den inkluderar allt annat och jag och henne. Stilla, fridfull, ärlig, naturlig, livlig, dunkel och himmelsk på en gång, sober, heroisk, orädd, fatal, generös och orubblig – allt detta och mer är den."

Sacco och Vanzetti var två av de många tusen italienska anarkisterna i Förenta Staterna. Vad jag skulle vilja göra under de återstående 15 eller 20 minuterna av mitt tal är att ge er en allmän uppfattning om hur den italienska anarkiströrelsen var, den rörelse som dessa två män ägnade sin energi och ytterst sina liv: dess ursprung, dess idéer, dess viktigaste figurer, dess verksamhet. Detta är mycket svårt att göra på en så kort tid, men på eftermiddagspasset, då vi diskuterar fallet i större detalj, kommer jag och de andra deltagarna gärna försöka besvara frågor om någon har det om den ena eller andra aspekten av den italienska anarkiströrelsen.

De första italienska anarkistgrupperna i Förenta Staterna dök upp på 1880-talet, samtidigt som storskalig italiensk invandring till det här landet började. De flesta av invandrarna kom ur bonde- och arbetarklassen, och anarkisterna kom till stor del från dessa delar av det italienska samhället. Den första gruppen bildades 1885 i New York City, som blev ett ledande centrum för italiensk anarkism i Amerika. Den hette *Gruppo Anarchico – Rivoluzionario Carlo Cafiero*, Cafiero var en av de mest berömda av de anarkistiska ledarna i Italien i slutet av artonhundratalet. En annan grupp med samma namn bildades två år senare i Chicago, det viktigaste centrumet för italiensk anarkism i mellanvästern. Den första tidning som publicerades av de italienska anarkisterna i Förenta Staterna dök upp 1888. Den kallades helt enkelt *L'Anarchico*, Anarkisten, och utgavs av Cafierogruppen i New York.

Från New York och Chicago började rörelsen sprida sig då invandrarna ökade i antal. Först var den koncentrerad huvudsakligen till de stora hamnstäderna på östkusten, där invandrarna tenderade att slå sig ner när de kom. Följaktligen finner vi i början av 1890-talet italienska anarkistgrupper på sådana platser som Boston och

Philadelphia förutom New York. Österifrån spred sig rörelsen gradvis västerut, med små grupper som dök upp i Pittsburgh, Cleveland och Detroit. Slutligen har vi, i mitten av 1890-talet, grupper så långt västerut som till Stilla Havskusten. den första italienska anarkistgruppen i San Francisco startades 1894.

Bland händelserna som gav energi till bildandet av dessa grupper var Haymarketaffären 1886 och 1887. Det sägs ofta i historieböckerna att explosionen på Chicagos Haymarkettorg den 4 maj 1886, som ledde till sju polisens död, hängningen av fyra anarkister och en femtes självmord i sin cell, påskyndade fallet för den anarkistiska rörelsen i Förenta Staterna, eftersom myndigheterna skred till verket med att krossa rörelsen i Chicago och kuva den i New York och andra städer runt om i landet. Exakt det motsatta var fallet. Haymarketavrättningarna stimulerade anarkiströrelsens tillväxt både bland infödda amerikaner och invandrare, och det blev en hastig ökning av antalet italienska anarkistgrupper efter 1887. 11 november 1887 är ett nyckeldatum i anarkismens historia i Förenta Staterna och över världen. Det var dagen för hängningen av de fyra anarkister, som var bevisligen oskyldiga till något samröre med bombkastningen. Det faktum att dessa män var beredda att offra sina liv för sina arbetarkamrater var så rörande att många unga människor över hela landet, några av dem nyanlända, att de började läsa anarkistisk litteratur och gå med i anarkistgrupper.

En andra viktig händelse var ankomsten från Italien av en rad bemärkta anarkistiska skriftställare och talare. Med början på 1890-talet besökte praktiskt taget varenda berömd italiensk anarkist våra kuster. Några stannade bara tre eller fyra veckor, några flera år, och några, som Luigi Galleani och Carlo Tresca, stannade mycket längre perioder. Jag skulle vilja berätta lite om dem och deras betydelse för den anarkistiska rörelsen.

Den första stora figur som anlände hit var Francesco Saverio Merlino, som kom till New York City 1892, vid en mycket tidig fas för rörelsen. Merlino hade inte bara ett vackert språk på sitt modersmål italienska, utan han talade också engelska rätt flytande, efter att ha bott i London ett antal år innan han kom till Förenta Staterna. Detta var förresten inte alltid fallet med de ledande italienska anarkisterna i Amerika, för att inte nämna gräsrotterna, vars engelska ofta lämnade mycket i övrigt att önska. Men Merlino hade denna stora fördel. Som resultat av det kunde han inte bara starta en av de tidigaste italienska anarkistiska tidskrifterna i det här landet, *Il Grido degli Oppressi* (De Förtrycktas Rop), utan han startade också en engelskspråkig anarkisttidning kallad *Solidarity*, som riktades till infödda amerikaner såväl som till italienare som började lära sig sitt nya lands språk. Förutom startandet av dessa tidningar genomförde Merlino en talarturné genom Förenta Staterna och stannade i några månader i Chicago. Hans propaganda, både talad och skriven, gav anarkismen en annan stark skjuts och det var därför synd för rörelsen att han återvände till London 1893.

men erlino var bara den förste i en hel rad anarkistiska talesmän. Den andre, Pietro Gori, som kom till New York 1895, hade en ännu större påverkan på rörelsens framväxt. Gori tillbringade ett helt år i Förenta Staterna. Liksom Merlino var han utbildad i juridik, vilket likaså Luigi Galleani var. (Gräsrotterna var, som jag nämnt, nästan uteslutande arbetare.) Dessa ledare, som kom från medelklass- och överklassfamiljer, var besläktade med de ryska populisterna, dessa samvetsdrabbade adelsmän, Bakunin och Krapotkin bland dem, som kände att de hade en skuld till folket och gick ut för att lära folket om revolution. Gori var också från en välbärgad familj, hade universitetsexamen, advokat till yrket, som gjorde arbetarnas sak till sin. Han var en magnetisk talare, en poet och pjäsförfattare, vars dikter ofta reciterades och pjäser ofta uppfördes vid italienska anarkistsammankomster i Nord- och Sydamerika liksom i Europa.

Under sin vistelse i Förenta Staterna höll Gori mellan 200 och 400 möten – uppskattningar varierar – under ett enda år. Detta innebar att han höll ett möte nästan varje dag. Han tog med sin mandolin och började sjunga sånger, och detta drog till sig en publik som stannade för att lyssna på vad han hade att säga om anarkism. På det här sättet vann han många omvända och startade många nya anarkistgrupper. han liknade en religiös evangelist, en kringvandrande skald och gick från stad till stad mellan Boston och San Francisco, predikade anarkismens evangelium, som för en del blev en sorts icke-kyrklig religion. Gori insjuknade olyckligtvis för rörelsen efter sin återkomst till Europa och dog 1911, 45 år gammal, och berövade anarkismen en av dess mest dugliga och avhållna apostlar.

Jag måste gå snabbare fram nu, för jag kan hålla på hur länge som helst om dessa fascinerande figurer. En av de mest imponerande, fast minst välkänd, av dessa talare och skriftställare var Giuseppe Ciancabilla, som var född i Rom. (Gori var händelsevis från Messina, Merlino från Neapel, Galleani från Piedmonte och Tresca från Abruzzi, och gräsrotterna kom på samma sätt från alla delar av Italien.) Ciancabilla kom till Amerika 1898

och slog sig ner i Paterson, New Jersey, ett starkt fäste för italiensk anarkism österut. Han blev redaktör för *La Questione Sociale* (Den Sociala Frågan), en tidning som Gori hade hjälpt till att grunda 1895 och som nu var ett av de ledande organen för italiensk anarkism i Förenta Staterna. Ciancabilla flyttade så småningom västerut och slog sig ner bland de italienska gruvarbetarna i Spring Valley, Illinois. Efter mordet på president McKinley 1901 råkade anarkistgrupperna ut för polisräder och Ciancabilla jagades hit och dit, greps, misshandlades och fördrevs. Allt detta hände långt innan Sacco-Vanzettiaffären, men redan var de italienska anarkisterna offer för polisförföljelse. Bortjagad från Spring Valley, sedan bortjagad från Chicago, dök Ciancabilla upp i San Francisco, där Pietro Gori hade föreläst 1895. Han redigerade en tidning där kallad *La Protesta Umana* då han plötsligt insjuknade och dog 1904, 32 år gammal, en av de mest intelligenta och dugliga italienska anarkisterna i Amerika. Mer behöver sägas om Ciancabilla, och jag hoppas att någon examensstudent i publiken tar sig an det här ämnet och gör en studie över mannen och hans inflytande i rörelsen.

Två av de mest berömda italienska anarkistiska ledarna – och jag sätter ”ledarna” inom citationstecken eftersom anarkisterna inte erkände ledare i sin rörelse utan bara guider och talespersoner – var Errico Malatesta och Luigi Galleani. (En tredje var Carlo Tresca, om vilken professor Pernicone kommer att berätta i eftermiddag.) Malatesta, också från en medelklassfamilj, anlände hit 1899. Men, återigen olyckligt för rörelsen, stannade han bara några månader. Han antog redaktörskapet för *La Questione Sociale*, talade inför många församlingar över hela östkusten, och hjälpte till att öka rörelsens storlek. Under ett av hans föredrag, i West Hoboken, New Jersey, drog representanten för en rivaliserande fraktion, eller en person med något privat groll – motivet hos den här mannen, Domenico Pazzaglia, förblir oklart – fram en pistol och sköt Malatesta i benet. Malatesta blev inte allvarligt sårad och han vägrade göra anmälan mot hans angripare. Jag kan tillägga att den man som övermannade Pazzaglia och tog ifrån honom pistolen var ingen annan än Gaetano Bresci, anarkisten från Paterson som for till Italien 1900 för att mörda kung Umberto i Monza, och är ännu en figur som förtjänar ytterligare studier. När han lämnade Amerika stannade Malatesta ett tag på Kuba innan han fortsatte till London. Några år senare for han tillbaka till sitt hemland, bara för att sättas i husarrest av Mussolini – men det är en annan historia.

Slutligen kommer vi till Luigi Galleani, som utan tvekan var den viktigaste figuren i den italienska anarkiströrelsen i Amerika, vann mer omvända och inspirerade större hängivelse än någon annan enskild individ. Galleani var, som jag sagt, född allra längst i norr i Italien, nära Turin, och var liksom Merlino och Gori utbildad till advokat, om än han aldrig praktiserade som det, och överflyttade sin talang och energi till den anarkistiska saken. Strax efter han anlant till Amerika blev Galleani involverad i en strejk i Paterson, inte den stora strejken 1913 utan en tidigare 1902, i vilken han höll lysande och eldfångda tal till arbetarna. Han arresterades för uppvigling till upplopp, lyckades rymma till Kanada och tog sedan, under antaget namn, skydd flera år i Barre, Vermont, ett annat starkt fäste för italiensk anarkism.

Anarkistgruppen i Barre, en av de tidigaste i New England, hade startats 1894. Här har vi ett fall där anarkister i Italien, Carraras sten- och marmorarbetare praktiskt taget transplanterade sin rörelse till Förenta Staterna, vidhöll samma yrken och övertygelse som i det gamla landet. Det var bland dessa hängivna män och kvinnor som Galleani startade sin berömda *Cronaca Sovversiva* (Subversiv Krönika), en av de bästa anarkistiska tidningarna på alla språk. Galleani redigerade sin tidskrift på veckobas, flyttade den från Barre till Lynn, Massachusetts, där den fortsatte att utges från 1912 till den stoppades av Förenta Staternas regering 1918..

Galleani var en kompromisslös internationalist, som motsatte sig Första Världskriget med all den styrka och våltalighet han besatt. Han var förresten en stor talare förutom att vara en förstklassig redaktör. Jag skulle vilja nämna att han tillhör det halvdussinets ledande talarna i den anarkistiska rörelsen, tillsammans med Johann Most, Emma Goldman och Sebastien Faure. Han var en gripande talare med en melodiös röst med ett vibrato som fångade hans publik. Han talade med lätthet, kraftfullt, spontant, och hans uppträdande var av ett slag som fick hans anhängare att vörda honom som en sorts patriark för rörelsen. Men efter att hans tidning stoppades av regeringen arresterades han själv för att ha obstruerat krigsansträngningarna. ”Contro la guerra, contro la pace, per la rivoluzione sociale”, var hans slagord, ”Mot kriget, mot freden, för den sociala revolutionen”. Han deporterades till Italien 1918. Efter Mussolinis maktövertagande förvisades han till en avlägsen ö, där han dog 1931 i sitt 71:a år. Jag kan tillägga att det var till rörelsens Galleaniflygel som både Sacco och Vanzetti hörde, något som Robert D’Atillio kommer att berätta mer detaljerat om.

Jag har sagt att nästan alla av de italienska anarkisterna i Förenta Staterna var arbetande människor. Det kan vara nyttigt att berätta lite för er om den sorts jobb de hade, innan jag går vidare och berättar om deras radikala idéer och aktiviteter. I New York City var de välrepresenterade bland klädes- och byggnadsarbetarna, och i Paterson bland arbetarna i de stora silkesfabrikerna. Vi finner dem bland stenhuggarna i Barre, skotillverkarna i Lynn, bygg- och klädesarbetarna i Boston och cigarrarbetarna i Philadelphia. På tal om cigarrarbetare så fanns det en hel koloni anarkistiska cigarrarbetare, både spanska och italienska, i Tampa, Florida, som gick tillbaka till 1880- och 1890-talen. En indikation på vad för sorts folk de var är att medan de rullade cigarrer hade de en uppläsare som satt på en upphöjd plattform och läste anarkistisk och socialistisk litteratur för dem, så att deras sinnen skulle utvecklas tillsammans med deras yrkesfärdigheter. Längre norrut var italienska anarkister mycket mångtaliga bland gruvarbetarna i södra Pennsylvania och södra Illinois; och i Cleveland, Chicago och Detroit var de kraftigt representerade i en rad yrken, liksom de var i San Francisco och Los Angeles.

Ideologiskt föll de italienska anarkisterna in i fyra kategorier: anarkistiska kommunister, anarkosyndikalister, anarkistiska individualister och rätt och slätt anarkister, utan tillägget. Dessa kategorier överlappade varann; det fanns inga orubbliga skillnader mellan dem. Vanzetti, till exempel, såg sig som anarkistisk kommunist, vilket betydde att han inte bara förkastade staten utan också förkastade privat ägande av egendom och var för kollektivt ägande. Anarkosyndikalisterna, bland vilka Carlo Tresca var en kraftfull influens, satte sin tro på fackföreningsrörelsen, en rörelse som de anarkistiska kommunisterna i allmänhet skydde då de fruktade att en padrone, en boss, skulle uppstå inom förbundet med särskilda privilegier och auktoritet. De spårade den sortens "oligarkins järnlag" som ett antal europeiska sociologer, särskilt Robert Michels, utvecklade efter sekelskiftet. Den tredje gruppen var individualistiska anarkister, som var misstänksamma mot både det kommunala arrangemanget hos anarkokommunisterna och anarkosyndikalisternas arbetarorganisationer, och som litade istället på aktionerna av autonoma individer. Några av de mest intressanta, för att inte säga exotiska, italienska anarkistiska tidskrifterna utgavs av individualister, som *Nihil* och *Cogito, Egro Sum* ("Jag tänker, alltså är jag", med betoningen alltid på "jag"), som båda utkom i San Francisco i början på seklet, och *Eresia* (Kätter) i New York en tjugo år senare. Deras huvudprofet var den tyske artonhundratalsfilosofen Max Stirner, vars bok *Den Ende och Han Egendom* fungerade som deras testament.

Det fanns också en fjärde grupp som jag tycker förtjänar att nämnas, om så bara för att den så ofta försummas. Denna grupp bestod av anarkister som vägrade att lägga till något prefix eller suffix till sitt namn, utan åberopade anarkism rätt och slätt. De kallade sig ibland "anarkister utan adjektiv", inte kommunistiska anarkister eller syndikalistiska anarkister eller individualistiska anarkister; och den figur de beundrade mest var Malatesta, en enastående personlighet och tänkare som, liksom Galleani, skriker efter en student att komma och skriva hans biografi. (Det kan nämnas att professor Pernicone fullbordar en biografi om den tredje store italienske anarkisten, Carlo Tresca.) I just den här publiken, kan man hoppas, är någon redan nedgrävd i arkiven och gör det nödvändiga arbetet.

Jag har sagt att många av de italienska anarkisterna, särskilt de i Galleanskolan, tenderade att sky fackföreningarna. På grund av detta spelade inte de italienska anarkisterna en framträdande roll i den organiserade amerikanska arbetarrörelsen, och skilde sig i detta från de judiska anarkisterna, som var så framträdande i textilfacken, framförallt International Ladies' garment Workers' Union och Amalgamated Clothing Workers of America. Inte så att de italienska anarkisterna var frånvarande från dessa förbund, men deras roll var inte stor p g a deras misstänksamhet mot formella organisationer som kan stelna i hierarkisk och auktoritär form, med sina egna funktionärer, byråkrater och bossar. De ryska anarkisterna, som kontrast, organiserade ett ryskt arbetarförbund i Förenta Staterna och Kanada som stoltserade med nästan 10,000 medlemmar. Då de undvek den här sortens verksamhet nöjde sig de italienska invandrarna med deltagande i strejker och demonstrationer. Vi har nämnt Patersonstrejkerna 1902 och 1913, till vilka vi kan tillägga Lawrencestrejken 1912; och vi vet att Sacco och Vanzetti båda deltog i strejker i Massachusetts, Sacco i Hopedale och Vanzetti i Plymoth.

Genom att bilda grupper, utge tidningar, och agitera och strejka för bättre arbetsförhållanden, skapade de italienska anarkisterna ett sorts alternativt samhälle som skilde sig skarpt från det kapitalistiska och statliga samhälle som de avskydde. De hade sina egna klubbar, sin egen tro, sin egen kultur; de byggde sin egen värld mitt i ett system de var motståndare till. Istället för att vänta på tusenårsrikets ankomst, försökte de leva det anarkistiska livet på en vardagsbasis inom springorna i den amerikanska kapitalismen. De utgjorde små enkla-

ver, små kärnor av frihet, som de hoppades skulle spridas och så småningom uppsluka hela landet och hela världen. Efter tio eller tolv timmar i fabriken eller i gruvan kunde de komma hem, äta middag, sedan gå till sin anarkistiska klubb och börja prångla ut sina pamfletter och tidningar på provisoriska tryckpressar. Aldino Felicani var bara ett exempel på en sådan anarkist, och mängden litteratur i hans ägo som Norman di Giovanni beskrev för oss igår kväll var bara en liten fraktion, stor som den var, av den totala mängd litteratur som producerades av dessa självlärda arbetare, ett tecken på deras hängivelse och idealism. Jag skulle utifrån min egen forskning uppskatta att det fanns omkring 500 anarkistiska tidningar och tidskrifter publicerade i Förenta Staterna mellan 1880 och 1940, på ett dussin eller så olika språk. Av dessa uppgår antalet italienska tidningar – och detta inkluderar *numeri unici*, de enda nummer som utgavs för särskilda tillfällen – till 90 eller 100 titlar, en förbluffande siffra när man tar i beräkning att de producerades av vanliga arbetare på deras fritid, främst på söndagar och på kvällen. Och förutom tidningar och tidskrifter rullade en flod av böcker och pamfletter från pressarna, som utgjorde en enorm alternativ litteratur, anarkismens litteratur.

Förutom sin publicistiska verksamhet engagerade sig de italienska anarkisterna i en hel del sociala aktiviteter. Livet var hårt för dessa arbetarklassimmigranter, men det fanns många stunder av lycka och skratt. De hade sina orkestrar och teatergrupper, sina picknickar och utflykter, sina föredrag och underhållning. Knappast en vecka gick utan att det någon traditionell social aktivitet, men med en ny radikal vinkel. När jag bläddrade igenom de gamla tidningarna stötte jag nyligen på en picknick på Mrs Brescis restaurang, änkan till Gaetano Bresci. Mrs Bresci höll en picknick på sin restaurang i Cliffside Park, New Jersey. (Polisen jagade senare ut henne ur stan, och hon drev västerut med sina två döttrar, som fortfarande kan vara vid liv i Kalifornien.) Picknickar var mycket viktiga tilldragelser, inte bara för att dansa och dricka vin och ha kul, allt det gjordes, men också för att samla in pengar till den anarkistiska pressen för att kunna ge ut alla de där pamfletterna och tidskrifterna jag pratade om. Anarkister i New York och New Jersey gjorde utflykter uppför Hudson i hyrda båtar, och när de kom upp till Bear Mountain, eller vart de nu skulle, höll de picknick, och fram kom maten och mandolinerna, och sedan såklart insamlingen.

Föredrag var en annan viktig aktivitet för de italienska anarkisterna, och särskilt föredragen som hölls av Galleani, som de prisade över alla andra talare. Föredragen hölls i hyrda lokaler och i anarkistiska klubbhus – hos *Gruppo Autonomo* i East Boston, till exempel, eller hos *Gruppo Diritto all'Esistenza* i Paterson eller *Gruppo Gaetano Bresci* i East Harlem, eller kanske hos en *Circolo di Studi Sociali*, en ”cirkel för sociala studier”, som det fanns hundratals av över hela landet. Hur känner vi till dessa grupper? Titta i vilken anarkisttidning som helst så ser man dem listade, med deras medlemmars vecko- eller månadsbidrag, 25 cent, 50 cent, en dollar, och tillsammans gick det ihop. Faktiskt var det dessa bidrag som höll Sacco-Vanzettis Försvarskommitté igång under de sju år av kamp för de två offren. Det är därför det fanns en poäng hos rösten som höjdes i främsta raden igår. Alla pratade om Felicani – Felicani gjorde det och Felicani gjorde det och faktiskt gjorde han alla de sakerna och var en stor, en underbar man, utan vilken det inte skulle ha varit försvarsbemödanden. Men aktiviteten hos fotfolkets anarkister i alla dessa gruvorter i Pennsylvania, och de kvarts- och halvdollar de skickade in utgjorde försvarsfonden, får inte glömmas.

De italienska anarkisterna hade också sina teatersällskap, en särskilt intressant aspekt av den ”motkultur” jag pratat om. Amatörteatergrupper i småstäderna och storstäderna satte upp hundratals pjäser, några av dem av Pietro Gori, som *Första Maj*. En annan pjäs som ofta framfördes kallades *Chicagomartyrerna* och sysslade med Haymarketaffären på 1880-talet. Det fanns också ett Teatersällskapet Pietro Gori i New York som fanns kvar till 1960-talet och som upplöstes bara för dess medlemmars död och höga ålder.

Anarkistiska skolor utgjorde en annan del av denna alternativa kultur, skolor döpta efter den spanske pedagogen och martyren Francisco Ferrer, som sköts i Montjuichfästningen i oktober 1909. Det fanns italienska och icke-italienska Ferrerskolor i Förenta Staterna, kallade Moderna Skolor, ett namn som visar att det de siktade på var en skola som matchade det tjugonde århundradets moderna, vetenskapliga ålder, i kontrast till sockenskolorna, som anarkisterna såg som indränkta med andra av religiös dogma och vidskepelse, eller de offentliga skolorna, där ledare och generaler och presidenter glorifierades. De Moderna Skolorna var skolor där barnen utbildades i en atmosfär av frihet och spontanitet, där de fick lära sig om arbetarrörelsen och revolutioner, liksom om hur man tänker och lever fritt. Det fanns åtminstone två italienska anarkistiska skolor som jag känner till

– jag är säker på att det fanns fler som jag inte känner till – en av dem i Paterson och den andra i Philadelphia. Båda var söndags- och kvällsskolor med både vuxna och barn som deltagare.

Slutligen ett ord om högtider, ytterligare ett exempel på hur traditionella levnadsvanor förvandlades till radikala tillfällen och uttryck. Istället för att fira jul eller påsk eller tacksägelsedagen, var de tre stora högtiderna för anarkisterna arbetarnas dag den första maj, årsdagen av Pariskommunen den 18 mars och årsdagen av Haymarketavrättningarna den 11 november. Varje år hölls i varje del av landet hundratals möten för att högtidlighålla dessa händelser. I det sammanhanget kan en sak till noteras, nämligen dop. Man läser om Emma Goldman, till exempel, som gör en kust-till-kust-föreläsningsresa 1899 och stannar till i Spring Valley, Illinois, hos de italienska och franska gruvarbetarna, som tar med sina spädbarn till henne så att hon kan döpa dem, inte med namn på helgon utan med namn på stora rebeller eller på Zolas roman *Germinale*, som var så populär bland den tidens radikaler.

Detta är alltså en kortfattad beskrivning av den italienska anarkiströrelsen i Förenta Staterna. Jag skulle dock vilja upprepa något jag sa i början, att Sacco och Vanzetti var bara två av fotfolket i denna omfattande rörelse. De gjorde allt de andra gjorde. De prenumererade på tidningarna – man hittar i *La Cronaca Sovversiva*s kolumner deras 25-cents och 50-cents bidrag. De deltog – religiöst kan man nästan säga – på Luigi Galleanis föredrag. De delade ut annonser om dessa föredrag och spred sin rörelses litteratur, pamfletterna, flygbladen, tidningarna. De deltog på konserter och utflykter; man behöver bara läsa Upton Sinclairs anmärkningsvärda roman *Boston*, fortfarande en värdefull källa om Sacco och Vanzetti, för att se betydelsen av ”pic-a-nic”, som han stavar det i sitt inte helt lyckade försök att konvertera italiensk-amerikansk engelska till det tryckta ordet. De spelade också i teatergrupperna. Både Sacco och hans hustru Rosina deltog i anarkistiska pjäser, vilket också deras vän Vanzetti gjorde. De agiterade under strejker, något jag redan nämnt. De deltog i demonstrationer. Vanzetti hade i sin ficka när han greps en annons om ett protestmöte som han hade skrivit, och som jag var glad att se finns i materialet från Felicanisamlingen som finns utställd en trappa upp. Han skrev också artiklar i fängelse för anarkistpressen, varav en del dök upp i *L'Adunata dei Refrattari*, en efterföljare till *La Cronaca Sovversiva*, som slutade utges så nyligt som 1971 efter att ha funnits i femtio år.

Ända till slutet förblev Sacco och Vanzetti aktiva anarkister och fortsatte sitt arbete t o m i fängelse. Genom sina artiklar och brev, genom sina tal i domstolen, fortsatte de sin agitation, och propagerade sin tros idéer. Att ignorera den anarkistiska dimensionen är att ignorera den mest avhållna delen av deras liv. Låt mig avsluta med ett citat från Malatesta som i mycket förklarar deras outtröttliga strävan. ”Poängen”, skrev Malatesta i *Ett samtal mellan två arbetare*, ”är inte huruvida vi uppnår anarkism idag, imorgon eller ens inom tio århundraden, utan att vi går mot anarkism idag, imorgon och alltid.”

Det Anarkistiska Biblioteket

Paul Avrich
Italiensk Anarkism i Amerika:
En Historisk Bakgrund till Sacco-Vanzettifallet

Mottogs den 15 december från <http://sovversiva.wordpress.com/2010/03/21/italiensk-anarkism-i-amerika-en-historisk-bakgrund-till-sacco-vanzettifallet/>
Av Paul Avrich (Från en pamflett, "Sacco-Vanzetti – Den Anarkistiska Bakgrunden", från 2004.)

sv.theanarchistlibrary.org